

Stefan Jäger - un necunoscut...?

Viața aceasta pământească este trecătoare... se duce ca fulgul... Ce rămâne...? eventual, câțiva urmași... eventual, o casă, sau mai multe, o proprietate, mai mică sau mai mare... și... amintiri... Cei care creează valori spirituale, morale, culturale au un destin aparte... Ei, creatorii, intră în caruselul generațiilor și au "șansa" ca numele lor să fie perpetuat în timp în cercuri a căror extindere este proporțională cu valoarea axiologică a operei. Nu timpul este cel care selectează valorile, așa cum se pronunță unele voci, ci, oamenii, în primul rând, elitele, și, apoi, mulțimile, determinate de specialiști.

Pentru jimbolienii, pentru șvabii bănățeni, pentru toți amatorii de artă de pretutindeni, Stefan Jäger a lăsat ceva, a lăsat mărturie care ne dovedesc că arta este nemuritoare și creatorii săi sunt veșnici. Această primăvară capricioasă marchează o dublă aniversare Jäger: 120 de ani de la naștere (28 mai 1877) și 35 ani (16 martie 1962) de la trecerea în eternitate. Să-i dăruim câteva clipe de aducere-aminte și să vizităm Casa memorială ce-i poartă numele.

Din studiile biografice, din admirația a câtorva lucrări rămase în Jimbolia - schițe și tablouri -, a reproducerilor din cărți și calendare, am reușit să-mi fac o imagine a creației sale. Cu cât îl studiez mai mult, cu atât intuiesc mai multă ignoranță. Pentru mine, artistul este un necunoscut, nu din punct de vedere fizic, ci al creațiilor. Am discutat cu câțiva jimbolienii care l-au cunoscut. Dl. Emil Cădariu, venit în Jimbolia la 10 aprilie 1924 (avea două luni) de la Moșoș, odată cu trecerea localității la România, mi-a relatat câteva episoade din biografia pictorului. Jäger a venit la Jimbolia în 1910. În primii ani, atelierul său și locuința au fost pe actuala Calea Timișoarei, în apropierea Școlii primare (prima

sau a doua casă în stânga); în anii '38-'39 atelierul era tot acolo. În vremea administrației sârbești a Jimboliei clienții care-i achiziționau tablourile erau șvabi din Banatul sârbesc. După 1924, prin pierderea unei mari părți a clientelei, artistul a întâmpinat greutăți materiale. În timpul celui de-al doilea război mondial, criza alimentară și lipsa textilelor l-au afectat profund și a fost nevoit să picteze pe placaj. Nu cumpăra nimeni tablouri. După război și-a mutat atelierul pe actuala stradă Koch Ferdinand. Situația materială a supraviețuitorilor era critică. Întreprinzătorul N. Biaz, proprietarul unei tăbăcării pe b-dul Regele Ferdinand (azi, str. T. Vladimirescu, actualmente tâmplărie de mobilă) și al hotelului Loyd din Timișoara, aprofita de situație și a achiziționat (convenabil) cca 80 de tablouri. Constrâns de situația pauperă, pictorul a dăruit din lucrările sale funcționarilor și edililor Sfatului popular (primăriei) pentru a fi scutit de impozite și cunoștințelor care-l mai invitau la câte un prânz. Pe la mijlocul anilor '50, bătrânul pictor nu avea lemne să-și încălzească locuința și atelierul (actuala Casă memorială). Un modest funcționar al fabricii Ceramica (avea pe vremea aceea în jur de 30 de ani), mergând la Timișoara într-o iarnă, pentru a se proteja de zgomotul tamvaiului din dreapta Operei, a ocolit pe o stradă paralelă din stânga instituției muzicale și privirea i-a fost atrasă de o firmă situată pe zidul lateral al Operei de stat. Era o instituție de pensii pentru artiști (actori, pictori, sculptori). A intrat la etaj, s-a informat, a expus situația artistului german jimbolian și a primit un răspuns favorabil, cu condiția să ofere două tablouri: unul în stil românesc și unul german. La întoarcere, l-a vizitat pe bătrânul Jäger, i-a expus posibilitatea de a primi pensie, și în ce condiții, dar, circum-

spect și complexat de originea sa de etnic german, a refuzat. Menajera artistului liber profesionist, aflând de oferta tânărului funcționar ceramist cu probleme de asigurări sociale și pensii, și-a lămurit maestrul și l-a invitat pe ofertant la domiciliul pictorului. Era prin luna februarie. L-a găsit pe bătrân în atelierul neîncălzit, cu o pătură pe spate, picta. De obicei, Jäger, afectat de secretomanie, nu lucra în prezența clienților sau a vizitatorilor. S-a oferit să-i facă portretul. Vizitatorul a refuzat. Artistul a acceptat condițiile, și-a întocmit actele și a înaintat dosarul de pensionare. Fostul funcționar rememorează: Nu era un om arogant, era modest, chiar prea modest, sobru, potrivit de statură, un bărbat uscățiv, interiorizat. După pictarea celor două tablouri, un portret de șvab și o horă românească, l-a chemat pe binevoitorul funcționar, i le-a arătat și l-a întrebat dacă sunt corespunzătoare. Tânărul interlocutor s-a abținut să facă aprecieri, declinandu-și competența.

După un timp, o comisie de la Casa de pensii a artiștilor a venit la Sfatul popular din Jimbolia, s-a informat asupra situației artistului și după câteva luni, în vara aceleiași an, pictorul a devenit beneficiarul pensiei. Nu l-a uitat pe binefacătorul său și s-a revanșat. Respectivul funcționar avea un salariu de 270 de lei, iar directorul său câștiga, probabil, 700-800 de lei pe lună. Pictorul și-a revenit material și moral, și-a amplificat creativitatea și servea masa la cantina orașului, în actuala clădire de pe str. L. Rebreașu, unde este sediul Cooperativei meșteșugărești Viitorul.

Jäger avea puțini prieteni, printre care prof. Eduard Böss, director de gimnaziu (între 1924-28). Împreună cu Böss și încă un prieten au format un trio. Acest trio efectua escapade,

străbătând per pedes drumurile prin localitățile învecinate, Comloșu Mic, Grabați, unde se delectau cu licori băhice. La întoarcere, pictorul se poticnea și culegea flori de câmp pe care le folosea ca modele în atelier.

Profesorul Hans Schulz este un discipol, un jägerian care l-a cunoscut pe maestru, l-a vizitat ca adolescent la atelier, iar pictorul a vizitat familia Schulz, având locuințele în apropiere. Profesorul l-a perceput ca pe un laic, meticulos și prolific. Familia Schulz l-a servit pe creatorul artei vizuale la nevoie, uneori chiar cu câte o sticlă de vin, pe care pictorul o cumpăra săptămânal. Profesorul de desen are meritul de a fi colecționat câteva zeci de lucrări jägeriene: schițe și tablouri pe care le-au prezentat, unele în premieră, la expoziția pe care a organizat-o împreună cu consoarta sa, profesoara Maria Ioițescu.

Creația jägeriană este vastă. Dacă prin anii '70 prof. Karl H. Cross și prof. H. Schulz au întocmit o listă de 800 lucrări ale maestrului și adăugăm la acestea pe cele pictate la Budapesta, pe cele vândute germanilor din Banatul sârbesc, pe cele aflate la un colecționar jimbolian stabilit în S.U.A., considerăm că numărul creațiilor lui Jäger se poate estima între 1500-2000.

Lucările sale au valoare artistică, documentară, istorică, etnografică. Ele au imortalizat o lume, practic, dispărută. Este un pictor prea puțin studiat. Pe lângă albumul publicat prin anii '70 de Annemarie Podlipny-Hehn și cartea bibliofilă al cărei autor este exegetul său, Karl H. Gross, în 1996 au apărut o mulțime de articole în presa de limba germană din România și Germania.

Ioan S. MARC